

COLUMN PETRA STIENEN

Vijf jaar na de Arabische Lente

Is de Arabische Lente mislukt? Deze vraag krijg ik bij elke lezing over het Midden-Oosten. Ik begrijp die vraag heel goed. De berichten over oorlog, terreur, religieus geweld van Islamitische Staat en de miljoenen vluchtelingen zijn niet echt iets om lentekriebels van te krijgen. En dat is natuurlijk de grote teleurstelling als we nu, vijf jaar later, terugkijken op het begin van die hoopvolle revoluties in 2011. Want even leek het alsof er wel een kans was dat de bevolking van de Arabische landen een betere toekomst kond verwachten. Ik krijg weleens het verwijt dat ik te jubelend was over die revoluties. Want het zou toch nooit iets worden met die fanatieke Arabieren en moslims, hoe kon ik nu zo naïef zijn om dat niet te zien. Ik was overigens in goed gezelschap, regeringsleiders uit het westen buitelden over elkaar heen om op het Tahrirplein, de arena van de Egyptische revolutie, hun steun aan de jonge revolutionairen te betuigen. Stoer zeiden ze: „We zullen niet langer de dictators steunen die hun volk onderdrukken.” Toch was dat enthousiasme logisch. Want even leek de muur van

angst doorbroken. Eindelijk klonken de stemmen van vrouwen, jongeren en andersdenkenden door: zij wilden brood, sociale rechtvaardigheid en waardigheid. Tegelijkertijd was ik ook kritisch en ongerust. Ik zag dat decennia van dictatuur hun werk hadden gedaan. Wantrouwen, onvermogen, afgunst, alles kwam omhoog. En ergens bleef de oproep van een jonge Egyptische activiste in mijn hoofd

Eindelijk klonken stemmen van jongeren, vrouwen en andersdenkenden door.

zoemen: we hebben jullie steun niet nodig in goede tijden, maar graag in slechte tijden. En die kwamen sneller dan gedacht. Inmiddels zijn vele activisten van het eerste uur in Egypte gevlucht, gevangengezet of mondood gemaakt. De militaire machthebbers bleken achter de schermen voortdurend de touwtjes in handen te hebben. Ik had gehoopt dat

de Moslimbroederschap meer verantwoordelijkheid zou tonen richting de Egyptische samenleving toen zij de eerste vrije presidentsverkiezingen wonnen. Maar ook zij viel voor de verleidingen van het dictatoriale leiderschap. President Morsi en zijn klik hebben alleen onderschat dat het merendeel van de Egyptenaren liever stabiliteit heeft dan een islamitische dictator. Dus kreeg president Sisi ruim baan en zitten Morsi en een groot deel van zijn aanhang in de gevangenis. Inmiddels is de cultuur van angst weer helemaal terug. Meer dan 40.000 mensen zitten zonder vorm van proces gevangen. De economie is in totale chaos. En daarbij helpt het instorten van de toeristenindustrie door terreuraanslagen niet. De vraag is: hebben de revoluties voor deze ellende in Egypte en daarbuiten gezorgd? Koppen als ‘De Arabische lente zorgde voor instabiliteit’ kloppen volgens mij niet. Want de revoluties hebben juist iets blootgelegd wat al decennia sluimerde in het Midden-Oosten. Het blijkt een illusie dat je door uitsluiting van grote groepen mensen van waardigheid en sociale

rechtvaardigheid stabiliteit kunt creëren. Het is spelen met vuur als leiders jarenlang religie gebruiken om mensen koest te houden of op te ruïen voor eigen politieke doeleinden. Dat gebeurde lang voor de revoluties in 2011 uitbraken, vaak met geld uit de Golfstaten of Iran. En het is een drama voor alle landen als politieke en religieuze leiders eraan bijdragen dat de talenten van vrouwen en andersdenken-

Decennia dictatuur poets je niet weg in een lente of een zomer.

den niet mogen schitteren. Het is een bekend gezegde, als je altijd hetzelfde doet moet je geen andere toekomst verwachten. Het verbaast me dan ook dat westerse politici nu toch weer de dictator willen steunen en met heimwee terugdenken aan de hoogtijdagen van Mubarak, Assad of Saddam Hussein. Hun dictaturen waren juist de bron van de ellende die we van-

daag zien. En nu hun opvolgers opnieuw voor onderdrukking en uitsluiting kiezen om de macht vast te houden, zal de ellendige situatie van de bevolking niet snel verbeteren. Omwentelingen gaan altijd met horten en stoten, dus vind ik het nog te vroeg om te zeggen of de revoluties mislukt zijn. Ook heb ik er moeite mee om revoluties te duiden in termen van seizoenen. Want decennia dictatuur poets je niet weg in een lente of een zomer. Daarom ben ik het eens met *The Economist* die in een recente analyse over ‘vijf jaar later’ stelde dat de regio een echte klimaatverandering nodig heeft. De Nobelprijs voor Vrede aan het Tunesische Nationale Dialoogkwartet biedt iets van hoop dat er in het Midden-Oosten leiderschap bestaat dat de rechtsstaat, meerstemmigheid en andersdenkenden wel durft te omarmen.

Petra Stienen is publiciste en Arabiste

